

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Голова Приймальної комісії,
ректор університету

Олександр САМОЙЛЕНКО

«25» квітня 2023р.

ПРОГРАМА

ФАХОВОГО ІСПИТУ

на здобуття освітнього ступеня бакалавра

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ: 01 Освіта/Педагогіка

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ: 013 Початкова освіта

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА: Початкова освіта

РОЗГЛЯНУТО та ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні Вченої ради

факультету педагогіки, психології, соціальної роботи
та мистецтв

Протокол № 7 від 25 квітня 2023р.

Голова Вченої ради **Олексій ТИМОШЕНКО**

Ніжин - 2023

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма вступного іспиту з педагогіки укладена для абітурієнтів, які вступають на навчання за освітньо-професійною програмою підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти з галузі знань: 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 013 Початкова освіта на базі освітнього ступеня «молодший бакалавр». Форма навчання: денна, заочна.

До участі у вступному іспиті допускаються особи, які завершили навчання та здобули диплом молодшого бакалавра. Програма вступного іспиту укладена відповідно до освітнього ступеня підготовки молодшого бакалавра і спрямована на діагностику рівня сформованості професійних знань та вмінь абітурієнта з педагогіки.

Вступний іспит з педагогіки передбачає визначення рівня знань та умінь абітурієнтів, що здобули освітній ступінь «молодший бакалавр» та бажають здобути освіту за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти.

Об'єктом оцінювання є:

- змістовий компонент – знання про об'єкт вивчення (уявлення, поняття, явища тощо, в т.ч. про правила, засоби його перетворення, вимоги до результату; складові та послідовність виконання завдання як одиниці навчальної діяльності і т.д.).

- операційно-організаційний компонент – дії, способи дій (уміння, навички).

Вступний іспит проводиться у формі співбесіди, за результатами якої комісія приймає рішення про зарахування абітурієнта до складу студентів на навчання з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 013 Початкова освіта.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Загальні основи педагогіки. Функції та завдання вчителя у працях педагогів минулого: Я.А. Коменський про значення посади вчителя; М.І. Пирогов про завдання вчителя у школі. Вимоги К.Д. Ушинського до вчителя-вихователя («Про користь педагогічної літератури». «Три елементи школи»).

Суть та завдання педагогіки у працях класиків педагогічної думки (О.В. Духнович, С.Ф. Русова, Г.Г. Ващенко). К.Д. Ушинський про завдання педагогіки, її недоліки. Предмет педагогіки – виховання людини.

Виникнення перших шкіл у стародавній Індії, Китаї, Єгипті. Порівняльна оцінка систем виховання у державах стародавньої Греції (Спарті, Афінах). Залежність системи виховання від соціальних умов життя. Зародження елементів педагогічної теорії у працях стародавніх грецьких та римських філософів. Системи навчання та виховання у період середньовіччя: церковно-монастирські та міські школи, лицарське виховання, університети.

Епоха Відродження – виникнення гуманістичної педагогіки. Її представники Вітторіно де Фельтре, Еразм Роттердамський, Франсуа Рабле, Томас Мор, Томазо Кампанелла. Школа і педагогіка в епоху домонополістичного капіталізму. Життя, наукова та педагогічна діяльність Я.А. Коменського. Ідеї гуманістичної педагогіки у працях класиків педагогічної науки XVIII-XX ст. (за бажанням викладача це може бути перелік імен зі стислою характеристикою головних ідей або загальних тенденцій у ставленні школи до дитини, надання дитині свободи).

Основні педагогічні поняття: виховання, навчання, розвиток, освіта, самоосвіта та самовиховання.

Дидактика. Дидактика – теорія освіти і навчання. Предмет дидактики – зміст освіти, принципи, методи, організаційні форми і засоби навчальної діяльності. Основні поняття дидактики: освіта, навчання, самоосвіта, принципи навчання, методи, засоби і форми організації навчання.

Поняття про закономірності процесу навчання. Закономірність розвиваючого характеру навчання у роботах Л.С. Виготського, П.Я. Гальперіна, О.М. Леонтьєва, Г.С. Костюка. Принципи навчання – вихідні положення, що визначають діяльність учителя і учнів. Традиційні принципи навчання у роботах класиків педагогіки, їх сучасний зміст.

Принцип наочності, його трактовка Я.А. Коменським, І.Г. Песталоцці, К.Д. Ушинським, Н.А. Корфом. Наочність. Види навчальної наочності. Умови успішного використання наочності на уроці.

Принцип науковості навчання. Опора на науку як джерело системи фактів, понять, закономірностей, яка проявляється у відборі навчального матеріалу і застосуванні методів навчання.

Принцип доступності навчання. Доступність засвоєння знань, формування умінь та навичок – наслідок зв'язку з рівнем розвитку школярів, з їх особистим досвідом. Л.В. Занков і В.В. Давидов про співвідношення принципів науковості і доступності навчання.

Принцип свідомості і активності навчання. Основні його аспекти: свідоме розуміння учнями навчального матеріалу; свідоме ставлення до навчальних занять, формування пізнавальної активності.

Принцип міцності знань, умінь, навичок. Опора на психологічні особливості пам'яті – одна з умов досягнення міцних результатів навчання. Різні заходи і способи запам'ятовування у практиці навчання. Опори, мнемонічні прийоми як засоби підвищення міцності і систематичності знань, умінь, навичок. Умови міцного засвоєння знань: виділення головної думки у навчальному матеріалі, зв'язок нових знань з життєвим досвідом учня, використання знань на практиці та ін

Принцип систематичності і послідовності навчання. Вимоги до вчителя: в системі навчального матеріалу потрібно відбити реальні відношення, зв'язок предметів, явищ.

Зв'язок між окремими темами, розділами курсу, міжпредметні зв'язки. Систематичність і послідовність викладання матеріалу учителем, система вимог до учня, система в організації письмових, лабораторних робіт і вправ у перевірці знань, умінь, навичок учня. Система у роботі самого учня над предметом.

Урахування вікових та особистісних особливостей у навчанні.

Виховний характер навчання. Сучасний підхід до виховання загальнолюдських цінностей.

Педагогіка співробітництва, її підхід до організації процесу навчання.

Поняття про зміст освіти, його складові частини: знання, уміння, навички; досвід емоційного ставлення до навколишньої дійсності і своєї діяльності, досвід репродукційної творчої діяльності. Форми освіти.

Інтеграція навчальних предметів у початкових класах.

Аналіз навчальних планів. Поняття про навчальні програми.

Підручник. Види підручників і навчальних посібників.

Поняття про методи навчання, їх класифікація. Методи, засоби та прийоми навчання. Цікаві прийоми навчання у роботі педагогів-новаторів.

Дидактичні ігри. Групи методів навчання за характером пізнавальної активності учнів: пояснювально-пошуковий і дослідницький метод навчання.

Проблемне навчання. Оптимальне поєднання пояснювально-ілюстративного та проблемного навчання. Диференційований підхід до учнів у проблемному навчанні.

Поняття про організаційні форми навчання. Урок як традиційна форма організації навчальної діяльності у сучасній школі. Урок розвитку критичного мислення. STEM-урок. Вимоги до сучасного уроку.

Діяльнісний підхід до навчання. Експерименти, досліді, проекти.

Тематичне та поурочне планування навчального матеріалу. Особливості планування та організації уроків у початковій школі.

Види, форми, методи перевірки знань. Критерії якості знань, умінь та навичок у методиках викладання різних предметів у початковій школі. Формувальне оцінювання в НУШ.

Теорія виховання. Характеристика виховного процесу. Найважливіші закономірності виховного процесу.

Принципи виховання як вихідні положення, які визначають зміст, методи і форми організації роботи вихователя.

Принцип цілеспрямованості виховання. Головна мета виховання.

Всебічний розвиток ініціатив, самодіяльності, творчості самих вихованців. Відповідність виховання віковим особливостям учнів. Індивідуальний, особистісний підхід до виховання. Комплексний підхід до виховання.

Поняття про методи і прийоми виховання, засоби і форми організації виховної роботи. Різні підходи до класифікації методів виховання. Характеристика окремих груп методів виховання.

Методи формування свідомості: переконання, самонавіювання, можливості їх використання і особливості застосування у початковій школі.

Виховання на позитивних прикладах батьків, вчителів, товаришів, на прикладі національних героїв України, всесвітньо відомих вчених тощо.

Методи організації діяльності й досвіду суспільної поведінки: вправи, виховуючі ситуації, ігрові ситуації.

Методи стимулювання: нагорода, покарання і вибух. В.О.Сухомлинський про використання у початковій школі методів стимулювання.

Методи самовиховання: самосвідомість, самооцінка, самоконтроль, самонавіювання, самокритика. Використання методів самовиховання у роботах В.О. Сухомлинського, Г.С. Костюка та інших педагогів.

Класифікація форм організації виховної роботи: за кількістю учасників, за змістом, за основним об'єктом діяльності та ін. Умови забезпечення активності дітей (репродуктивної і творчої) при використанні форми розповіді, бесіди, свята та інших форм виховної роботи. Особистісний підхід у вихованні, індивідуальні форми роботи, методика їх проведення.

Формування ціннісного ставлення до «Я», людей, суспільства і держави, праці, природи, мистецтва.

Значення сім'ї у вирішенні завдань різнобічного розвитку особистості дитини. Класики вітчизняної педагогіки про загальні умови сімейного виховання, авторитету батьків, підготовка батьків до шкільного сімейного виховання дітей. Форми роботи з сім'єю.

ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ (для абітурієнтів з дипломом молодшого бакалавра зі спеціальності «Початкова освіта»)

1. Загальне поняття про дидактику. Предмет і завдання дидактики. Основні категорії дидактики.
2. Сутність поняття «процес навчання», його структура. Структура діяльності вчителя у навчальному процесі.
3. Основні функції процесу навчання та закономірності.
4. Система дидактичних принципів.
5. Сутність поняття «зміст освіти». Державний стандарт початкової освіти.
6. Навчальні плани та навчальні програми для початкової школи, їх структура та відмінності.
7. Навчальні підручники й посібники для початкової школи, вимоги до їх створення. Особливості роботи з підручниками та посібниками.
8. Сутність поняття «методи навчання» і «прийоми навчання». Класифікації методів навчання. Вибір методів навчання.
9. Урок – традиційна форма організації освітнього процесу. Урок розвитку критичного мислення. STEM-урок. Вимоги до сучасного уроку.
10. Підготовка вчителя до уроку. Тематичне планування. Поурочне планування.
11. Види та форми контролю. Функції перевірки й оцінки навчальних досягнень учнів. Формувальне оцінювання молодших школярів.
12. Форми і методи організації позакласної виховної роботи з молодшими школярами. Гурткова робота у початковій школі.
13. Суть процесу виховання. Закономірності та рушійні сили процесу виховання.
14. Мета і завдання виховання.
15. Принципи виховання.
16. Сутність поняття «методи виховання», «прийоми виховання» і «засоби виховання». Класифікація методів виховання.
17. Методи формування свідомості. Методи організації діяльності та формування досвіду суспільної поведінки.
18. Формування ціннісного ставлення до «Я».
19. Формування ціннісного ставлення людей.
20. Формування ціннісного ставлення суспільства і держави,
21. Формування ціннісного ставлення праці.
22. Формування ціннісного ставлення природи.
23. Формування ціннісного ставлення мистецтва.
24. Роль сім'ї у вихованні дітей.
25. Сучасні технології роботи з батьками молодших школярів.

ОРИЄНТОВНІ ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ (для абітурієнтів з дипломом молодшого бакалавра)

1. Сутність поняття «педагогіка». Предмет і завдання педагогіки. Основні категорії педагогіки.
2. Сутність поняття «процес навчання», його структура.
3. Основні функції процесу навчання та закономірності.
4. Система дидактичних принципів.
5. Сутність поняття «зміст освіти».
6. Навчальні плани та навчальні програми, їх структура та відмінності.
7. Навчальні підручники й посібники, вимоги до їх створення.
8. Сутність поняття «методи навчання». Класифікації методів навчання.
9. Урок – традиційна форма організації освітнього процесу. Вимоги до сучасного уроку.
10. Види та форми контролю.
11. Форми і методи організації позакласної виховної роботи.
12. Суть процесу виховання. Закономірності та рушійні сили процесу виховання.
13. Мета і завдання виховання.
14. Принципи виховання.
15. Сутність поняття «методи виховання», «прийоми виховання» і «засоби виховання». Класифікація методів виховання.
16. Методи формування свідомості.
17. Методи організації діяльності та формування досвіду суспільної поведінки.
18. Формування ціннісного ставлення до «Я».
19. Формування ціннісного ставлення людей.
20. Формування ціннісного ставлення суспільства і держави,
21. Формування ціннісного ставлення праці.
22. Формування ціннісного ставлення природи.
23. Формування ціннісного ставлення мистецтва.
24. Роль сім'ї у вихованні дітей.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

190-200 Абітурієнт аргументовано, свідомо, безпомилково і повно викладає матеріал. У своїх відповідях спирається на дослідження науковців, користується прийомами порівняльного аналізу, узагальнення, наводить приклади, доведення. Виявляє творчий підхід до розкриття сутності явищ. Уміло поєднує набуті знання, вміння, навички з практикою. Проявляє загальний високий рівень грамотності, високу ерудицію.

175-189 Абітурієнт виявляє знання білету. Наводить приклади при розкритті матеріалу. Відтворює основний зміст питань. Відсутній творчий підхід у вирішенні проблеми. Уміло поєднує набуті знання, вміння, навички з практикою. Проявляє загальний високий рівень грамотності та ерудиції.

150-174 Абітурієнт у цілому відтворює зміст питань білету. Має труднощі в аргументації, виділенні суттєвих сторін матеріалу, у наведенні прикладів. Проявляє достатній рівень грамотності та ерудиції.

125-149 Абітурієнт у відповідях допускає помилки. Відповіді на запитання не повні. Відчуває труднощі з наведення прикладів. Проявляє низький рівень грамотності та ерудиції.

124-100 Абітурієнт зазнає труднощі під час розкриття змісту питань. Відповіді на запитання фрагментарні, не розкривають суті питання. Допускає значну кількість помилок. Не може поєднати набуті знання з практикою. Проявляє низький рівень грамотності та ерудиції.

ЗРАЗОК ЗАВДАНЬ

**Міністерство освіти і науки України
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Екзаменаційне завдання № 1
вступного іспиту з педагогіки
з галузі знань: 01 Освіта / Педагогіка
зі спеціальності 013 Початкова освіта
ступінь вищої освіти: бакалавр
Форма навчання: денна**

1. Педагогіка як наука про виховання людини. Мета і завдання виховання громадянина вільної і незалежної України.
2. Принципи навчання, сутність поняття, характеристика.
3. Загальні методи виховання та їх класифікація. Добір методів виховання у відповідності до мети, принципів, змісту, умов виховання, віку дітей.

**Голова предметної комісії
Голова приймальної комісії**

**Міністерство освіти і науки України
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Екзаменаційне завдання № 1
вступного іспиту з педагогіки
з галузі знань: 01 Освіта / Педагогіка
зі спеціальності 013 Початкова освіта
ступінь вищої освіти: бакалавр
Форма навчання: заочна**

1. Дидактика як наука про теорію навчання та освіти. Основні категорії й завдання дидактики початкової школи. Оновлені програми початкової школи (за Савченко О.Я., Шияном Р.Б.).
2. Особливості розвитку та виховання дітей молодшого шкільного віку.
3. Внесок К.Д. Ушинського в теорію й методику початкового навчання.

**Голова предметної комісії
Голова приймальної комісії**

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анненкова І.П., Байдан М.А., Горчакова О.А., Руссол В.М. Педагогіка: навч. посібник. Львів: Новий світ-2000, 2018. 567 с.
2. Безбородих С.М. Теорія і методика виховання молодших школярів. Старобільськ: ЛНУ ім. Тараса Шевченка, 2019. 246 с.
3. Васюк О. В. Історія педагогіки та освіти в Україні: підручн. Київ: ЦП «Компринт», 2019. 519 с.
4. Державний стандарт початкової освіти: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. *Учитель початкової школи*. 2018. № 4 (вкладка).
5. Історія зарубіжної педагогіки: конспект лекцій / Упорядники: Л.В. Маляр, М.І. Кухта. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2020. 64 с.
6. Кірик М., Данилова Л. Нова українська школа: організація діяльності учнівпочаткових класів закладів загальної середньої освіти: навч.-метод. посіб. Львів : Світ, 2019. 136 с.
7. Ключові компетентності НУШ для життя. *Вихователь-методист дошкільного закладу* : Щомісячний спеціалізований журнал. 2018. № 9. С. 17-19.
8. Малихін А. О. Історія педагогіки в схемах, таблицях, ілюстраціях. Харків: ПромАрт, 2019. 324 с.
9. Маценко Л.М. Теорія і методика виховання: навчальний посібник. Вид. 3-тє, доп., перероб. Київ: ЦП «Компринт», 2019. 319 с.
10. Нагрибельний Я. Осмислення ідей Я. А. Коменського в контексті сучасних реалій / Я. Нагрибельний. *Нова педагогічна думка*. Науково-методичний журнал № 1(101). Рівне: РОІППО, 2020. С. 8–12.
11. Новгородська Ю.Г. Розвиток початкової освіти у вітчизняній педагогічній теорії та практиці»: навч. посіб. для студентів напряму спеціальності 013 Початкова освіта. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2021. 133 с.
12. Пащенко М.І., Красноштан І.В. Педагогіка: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури. 2019. 228 с.
13. Ярошук Л. Теорія та методика виховання: навч. посібн. Бердянськ, 2019. 400 с.

Інформаційні ресурси

http://lib.ndu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_12/cgiirbis_64.exe?LNG=&C21COM=F&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS

бібліотека НДУ ім. М. Гоголя

<http://nbuv.gov.ua/> Національна бібліотека ім. Вернадського

<http://www.intellect-invest.org.ua/> портал сучасних педагогічних ресурсів

<http://mon.gov.ua/> сайт Міністерства освіти і науки України

<http://www.ippo.if.ua/predmety/pochatkove/index.php?r=site/stattya&id=1152> електронні ресурси для вчителів початкових класів

Схвалено на засіданні кафедри педагогіки, початкової освіти та освітнього менеджменту (протокол № 10 від 10 квітня 2023 р.)